

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

9 de Probationibus in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

facile a Iudice reuocari. Innoc. in c. querelam, de ele. Bart. in l. quod iussit, de re iudic. ex interuallo, vel in continenti, et si partium non interit. Bart. in c. significante, de appell. Ange. de Wald. in l. siue pars, C. de dila. aut nisi consensu vtriusque partis indulita sit, & alteri ex litigantibus, cui indulta est, ita neceat reuocari. Nam ea iudici tunc non est permittenda, cum eo tempore cesserit eius officium, ut ait proxime citati D. in l. siue pars, C. significante, citatis.

13 ¶ Dilationum spatia, contantia nihilominus computabis in omnibus, gloss. in l. 2. de diuer. C. temp. prae. P. Et ita continebuntur feriat dies cum non feriat, item solemnes, & stati, quorum quod dilationem postulat, potuit habere cognitionem, & quos potuit prauidere, & prospicere ne in illos incideret: contra, si feriat superuenirent repentinam, quibus subductis alii dies in locum eorum in totidem subrogandi sunt, & diffinienda dilatio, l. sed & si perperatorem, 26. §. si feriat, ex quib. cau. maio. P. idque restitutionis beneficium. Nam iure communi, & dies feriarum repentinarum annumerantur in continuatione temporis praestituti dilationi: & ferie solemnes, d. l. siue pars §. si. C. l. C. de feris. Sed erga repentinam restitutiono dierum: erga itas & solemnes, nequaquam.

14 ¶ Dantur extrajudicialia & iudicialia dilationes a lege etiam litigantibus, l. 2. C. l. de iuribus, de re iudic. P. l. 2. 3. de iur. rei iud. C. l. de calumniat. P. consuetudine, seu stylo cuiusque curiae, cap. constitutus de in inte. rest. Bar. in l. si arrogator, de adop. P. Traq. tract. de retr. act. gentil. §. gloss. 10. Solent consuetudinarias dilationes & extrajudiciales datas praetici vocare, d. l. ordinares, quas ordinarias dilationes procuratores aut aduocati sine strepitu iudicii confuenerunt accipere coram amanuensis vel actuario iudicis, coram quo debite certatur, vt in acta reducant, & scripto constet de illis, iuxta constituti. Caroli 8. artic. 4. 1. 57. & 60. Cuiusmodi censentur dilationes, ad appellations & causae acta in curiam deferenda, ad producenda, & etiam statim & certa sunt ex cuiusque curiae stylo, ad ea & similia facienda dilationes: extra quas si longius postuletur tempus, in iudicio contendendum est renuente altera parte, & cauda cognoscenda, aut ex consensu aduersarii, dilatio indulgetur extraordinaria. Sic enim ab iis quorum interest non datur, dispensatur si velint: vt & in extrajudicialibus, ab homine concedantur conuentione.

15 ¶ A Iudice autem frequentius dilationum moderatio & definitio pendet, qui veluti clauum in concertatione tenens, secundum locorum distantiam, personarum qualitatem, negotii exigentiam, conformes iuri, vel artificiose, vel longiores decernit, ca. cum sit Romana. de app. cum lange, 6. 3. dist. c. ubiunque, 13. q. 2. l. qui bona fide, 13. §. si. C. l. sequi. C. l. si sinta, §. tertio, de dam. infect. l. nonnumquam, de iudic. P. l. 2. de re iudic. P. l. continuis, 137. §. cum ita stipulatus, de ver. obi. Hac enim vt pleraque commissa sunt arbitrio iudicis vt generaliter a lege statuta, possit sua iustitia & dione in indiuiduis secundum quod magis conuenire videbitur, temperare, & sua iustitia dione explicare, protogare, & supplere, in l. neque leges, C. l. non possunt omnes articuli, C. l. nam vt ait Padus, de legib. P. Hic tamen in rebus & negotiis, considerabit contractus, & quo tempore in illis placuit inter pacientes praestari, medio tempore relicto libero debitori, l. quod in diem, de solut. l. cum tempus, de regul. iur. Interpellat dies adiectus debitorem, & dilationem finit legitimam, & illegitimam, nempe in mora, in initium dat,

16 Imquam, de contrah. stip. C. §. ¶ Et re ipsa negotium habet dilationem interdum civilem, interdum necessariam. Civilem videlicet, vt non statim vbi dies aduenit solutionis quis teneatur satisfacere, sed modicum tempus aliud expectandum sit, l. quod dicimus, 105. de solut. P. Neque hic momenta, quae modum in quibusdam aliis, obseruanda sunt, vt in l. de quoque, de iur. cap. P. l. l. de manumiss. P. l. 3. §. minore, de minor. 25. ann. Naturalis causae dilatio necessaria est, veluti si res possessionem habeat difficilem, vt tempus et accommodatum expectandum sit, l. cum res, de ver.

17 §. cum simul. ¶ Forma dandarum & accipiendarum dilationum, ex stylo & consuetudine, vt dixi, cuiusque curiae sumenda est. Na quaedam sunt in quibus dandis non vocatur aduersarius, nec est causae cognitio necessaria: Quaedam, quae non nisi vtroque modo dantur, d. a precedente, C. de dila. Accedit autem necessaria adiectio finis propter quem dantur, & certus terminus. Num autem ex arbitrio possit dilationes breuiare vel augere Iudex, resoluitur posse: nisi lex prohibeat, l. in c. cum sit Romana, de appell. ex causa videlicet, c. quod ad consultationem, 15. de sent. C. re iudic. ex ratio-

18 ne, C. oblatio, de appell. l. 2. de re iud. P. ¶ Constat autem eius esse dilationem, qui impetrat. Interdum concessa, communis non est litigantibus: vt si de deliberatoria agitur, quae reo non actori

datur, l. 2. C. de dilatio. Aliquando autem communis vtrique litigantium, vt quae probandi, leg. petende, C. de temp. in integ. restit. peten. & producendi gratia indulgetur, & similes quae praxis facile docet. Si tamen non communis reo datur, actor eius termino & dilatione vti poterit, d. l. petenda, C. l. per hanc, de temp. appell. C. l. si de appella. Quod si is cui data est dilatio re integra renuntiauerit eadem, neque aduersarius illius termino vti poterit, l. si iudex circumuenio, de minor. P. ¶ Fines dilationum sine dubio multi sunt, & aperti, vt deliberatio, probatio, exhibitio, instructio, auditio, productio, conclusio & similia. ¶ At rationes, cur dilationes danti ita considerate expediat, plures sunt: quarum prior, ne nimia licentia litigantes lites protrahant, & aduersarios iuste suum prosequentes eludant: quod ne fiat, breuius sed idoneis temporum spatii facienda circumscribuntur, vt lites breuiore reddantur, quod & Reipub. expedit, l. propterandum, de iudic. C. l. 2. C. de temp. appell. cl. dispendiosam, de indi. c. 2. de sent. C. re iudic. venerabilis, de dol. C. contu. Sed & secundo fugientibus pleniores indulgentur dilationes: ne illis villa tergierandi detur occasio, & vt loquar cum lege, ad conuincendam eorum malitiam, auct. iubemus, C. de iudic. Tertio dantur, ne praecipiti calumnantium celeritate, iuste defensiones reis praeripiatur, c. inducia, in 1. 3. q. 3. c. transmarino. 98. dist. mature cum tempore res perpendantur, & consilio non praecipitentur, neve ordo gerendorum corrumpatur, c. ponderant, 50. dist. l. quia defensorum, de in erro. act. P. aut damnum ex temeraria responsione sequatur, l. qui in interrogatur, 9. eod. Item 4. in fauorem iudicis & sententiae haec dantur, quia oportet iudicem curata timari, & ordinem rerum plena disquisitione discutere, interrogandi, respondendi, obiciendi que ab eo praebita patientia, vt ibi actio illuminata sit plene ambarum partium, c. iudicantem, 30. q. 5. c. in primis, 2. q. 1. l. iudices, C. auct. iubemus, de iudic. C. ca. occidit Phineas, 23. q. 8. l. 2. C. de eden. nec in dubiis certa fieri potest sententia, d. c. iudicantem. Sed & postremo, qui habet dilationem legitimam, habet exultationem ne in moram vitiosam incidat: neve quippiam ea pendente inouetur, c. 2. C. praetera, de dilati. l. 3. C. eod. Vtque etiam elapso termino, aduersarius illi praescribere possit peremptorie, veluti per sententiam interlocutoriam, l. qualem, 27. de recep. arbit. P.

De Probationibus in genere. Cap. 9.

- Lib. 22. P. tit. 3. Lib. 4. C. tit. 19. Lib 2. Decret. tit. 19.
- 1 Probatio quid. Etia species plena & semiplena. nu. 2. C. 3.
- 2 Probatio artificialis & naturalis qua.
- 3 Probationes inartificialis regularis & irregularis qua.
- 4 Probatio de quibus fiat.
- 5 Iudex non supplet probationem facti, sed iuris.
- 6 Probationes quis permittat, & in quibus & que requirantur in illis, nu. 9. C. 10.
- 7 Probationis onus ad quem pertinet.
- 8 Probationis finis & rationes, nu. 13. C. seq.
- 9 Probationibus ab vtraque litigatorum parte ex aequo concurrentibus & contrariis, quid iudici statuendum in casibus & criminalibus.
- 10 Probatio dubia contra quem est explicanda.
- 11 Probatio de iure nato ali est.
- 12 Probatio plena & lenis in quibus fiat.

Causa, ¶ inquit Iudicis, c. forum, de ver. sig. aut argumentis, aut probatione constat. Argumentum inuestigatiue sola, sine testibus aut tabulis inuenit veritatem. Probatio, vtrumque habet. Cum igitur negotio fidem liti, faciat dubiam, probationes faciendae sunt. Probatio, est rei dubiae aut non aperta, per media in iudicio facta legitima manifestatio. ¶ Rebuffus, in §. si in ver. specie probationis, de rigia ad prelat. nominatio, in concord. viginti species adfert probationis. Nos a tanta mole exonerabimus lectorem, in pauca diuisionem coniciendo: vt probationum alia sit plena, alia semiplena. Plena ea, per quam fides tanta fit iudici, vt plene instructus sibi videatur, Bart. in l. ad monendum, 3. col. vers. quando dicitur, de iure iur. P. l. 3. §. 1. de test. P. in c. cum causa, de prob. qualis probatio per duos vel tres testes ad minus, l. ubi numerus, de testi. P. c. 4. eo. Ioannes, c. 8. Dec. 17. D. Mat. 19. Nam quamuis quaedam negotia ad plenam fidem quinque, l. si. C. de test. vel septem, l. fin. C. de don. cau. mort. l. iubemus, & l. hac consultiissima, C. de testam. l. hnd consultiissima, qui est fac. poss. C. l. heredes palam, §. in testam. de testam. P. l. fin. de iis qui in eccles. manumitt. Cod. cap. testium de testib. vel plures, cap. presul. & cap. nullam damnationem, 2. quist. quinta, exigant: tamen plena probatio dici non potest per vnus

De Probationibus quibusdam in specie.

CAP. IO.

19. de testib. ap. Greg. c. in raris. de proba. c. cum Joan. de sid. instr. nec regulariter possit conclusionem in causa, vt tractat Iason in l. ad moneadi, num. 50. & seq. pluribus, de iureiu. P. glo. in cle. sæpe in verb. conclusionem, de verb. signif. Specul. in tit. de renuntia. & conclusio. in causa.

11. ¶ Probandi sunt onus ad eum pertinere qui asserit, vel allegat: siue actor sit, siue reus, l. 2. lab ea parte, §. l. quidam. 15. l. versus, 21. l. eū qui, 22. de prob. P. non ad eum qui negat, quia negantis nulla dilecta per rerum naturam probatio. l. actor, 23. C. de proba. ca. quoniam contra, 11. de proba. Indirecta quoniam aliqua esse possit, c. extenore, de testib. vide de his que nos. per gl. in c. bone, de elect. & negotiationis etiam iuris, lab ea parte, §. de proba. P. Actor in assertionem exceptionum censetur, quod pertinet ad onus probandi, reus. l. 1. C. de proba. l. si pactum. 9. l. quingenta, 12. l. quocies, 18. §. 1. in exceptionibus, 19. l. cum de indobno, 25. eod. P. Si tamen quis asserit se dominum alicuius rei esse, quam possidet, possessio sufficit probationis sue probatione, vt aliam tituli probationem non teneat edere, & transferat onus probandi in adversarum vni dicentem eum non esse dominum, l. circa eum, 14. §. l. quidam, 15. eod. P. l. 2. & l. actor, C. eod. l. si. C. de rei vin. l. cogi, C. de petit. her. nisi forsitan violenta sit possessio, l. vis eius, 25. C. de prob.

¶ Finis probationis est precipuus, veritatis & eius quod dictum est facere fidem & certitudinem. Et proinde illa debet esse, quæ directo concludat ea de quibus fiat: aliter vero non recipitur. l. matrem tuam, §. l. ad probationem, 21. §. l. ad probationem seruitutis, 22. C. eo. l. liberos in fin. de i. cau. C. l. 2. C. de ingen. manum. P. Et actore non probante reus absoluitur, l. qui accusare, C. de eden. le. actor, C. de proba. cum similib. Neque regulariter onus probandi per penuriam probationis eius transfunditur in reum: nisi in paucis, de quibus monebit te gloss. & interpret. in l. actor, 23. C. de probation. ¶ Ratio si item via necessitatis probationum, a veritate indaganda per Iudicem desumitur: quia non nisi probata sequi debeat, & non nisi de quibus appareat, iudicari possit, l. iustitias §. veritas, de offic. prefid. P. l. quidam, de rebus credi. l. 2. C. de eden. l. 2. de in int. res. c. iudicantem, 30. q. 5. c. occidit Phineas, 23. q. 8. maxime in criminibus, in quibus probationes debent esse iudicem meridianam clariores. l. si. C. de proba.

14. ¶ Quare si probant æque reus & actor, & testes, & alia probationes sunt æquipollentes, in dubium redit res, & in primum statum, vnde reus absoluitur: nisi favorabiliorem causam actor foueat. c. 3. de probat. per rationem. l. Arrianus, de actio. P. §. l. favorabiliores, de reg. iur. c. inter dilectos, de sid. instrum. l. respiciendum, de pen. Pro rebus enim favorabilibus, in dubiis iudicandum est, c. si. de re iud. vt pro libertate, d. c. 3. de probat. l. antep. de manumisso. P. l. inter pares, de re iudic. P. l. libertas, de reg. iur. in causa inofficio sita testamenti, l. si pars iudicium, de inoffic. testam. P. pro matrimonio, cap. si quis accepit, 33. qua. 2. pro dote, l. 1. soluto matrim. P. In causis tamen criminalibus, ræto concursus probationum accidit, in quibus reus ad probandum negatiuum non admittitur, quam diu potest actor seu accusator probare. ca. nostram, l. 2. §. ubi inter, de probat. Non enim contra probationes in ducitur purgatio canonica. Observatur tamen, vt si dum auditur reus in crimine, aliqua vt dicunt facta vel casus attenuantes vel restringentes delicti qualitate allegauerit, fiat de iis seorsum extractis probatio. Fit & ex officio iudicis, quando dubia vtriusque probatio est, inquisitio noua: vt de veritate habeatur certa notio.

15. ¶ Hoc si obseruato, vt semper interpretatio fiat in dubio contra producentem, c. in presentia, de probat. iuxta rationem l. veteribus, de pact. §. l. qui quid adstringenda, de verbor. oblig. P. quamuis Decius, conf. l. 89. col. 7. in fi. videatur voluisse expere confessionem dubiam, quæ explicanda sit in fauore contentis, non contra.

16. ¶ Sed si & alia ratione, dicimus Iudicem non posse omittere necessarias probationes, vel eas prohibere: quod sint de iure naturali, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum. D. Math. 18. c. nouis, de iudicib. Et quemadmodum actiones & exceptiones Iudex tenetur admittere, vt ius cuique tribuat: sic defendentibus vel asserentibus temere non debet assentiri, aut quædam constet an debeat, vel an sit ita vt asseritur vel negatur, quod non potest in dubio aliter apparere, quam per probationes. Alioquin crederetur vnicuique: in causa propria in preiudicium alterius: quod ne fiat vetant iura, & ne quis in propria causa testetur, l. omni. b. 9. C. de testib. vel ius dicat. l. 1. ne quis in cau. prop. iud. C. l. qui in iudicibus praest. de iuris. omn. iud. P. ¶ Addant interpretes, & in rebus pleni præiudicii, plenas exigi probationes, in aliis leues. Barr. in l. 1. §. si. de pres. sup. idem & Alex. & Ios. in l. iudicis. C. de iudic.

- 1 Aspectus quomodo fiat probatio.
- 2 Monumentorum veterum scriptura vel sculptura an probent.
- 3 Ere leges & alia inscripta ad perpetuam memoriam.
- 4 Monumentum quid.
- 5 Scriptura ex ruderibus priuatis eruta non probant.
- 6 Notoria probant, & quotuplicia illa.
- 7 Notorium iuris quid.
- 8 Notorium presumum quid.
- 9 Notoria quando, & ubi probanda.
- 10 Confessio quando probet spontanea.
- 11 Confessio in quo pro iudicato habeatur

Explicatis in genere si probationum substantialibus, superest vt modos quibus probatio elicitur indicemus breuiter. Est itaque in iure probandi receptus modus per aspectum, quando videlicet res subiicitur oculis: vt si quando de pubertate, maxime in quaestione matrimonii controuertatur, persona inspectione corporis probatur. c. puberes, de sponsal. impub. l. fin. C. quan. ius. vel cura. esse desi. C. Item si cognitam vel incognitam a viro se dicat mulier, obstetricum oculis & probationi subiicitur, c. proposuisti, & c. causam matrimonii, de probat. c. nec aliqua, 17. q. 1. additis etiam matris familias probis mulieribus. c. fraternitatis, de frigi. & malefic. Si queratur etiam, num mulier sit prægnans. Nam & istæ obstetrices probatissimæ artis & fidelis, cum aliis mulieribus, inspicendi ventris causa adhibentur. l. 1. de ven. inspic. lib. 25. P. si. 5. Fiunt & locorum inspectiones per ipsum iudicem, qui res controuersas suis subiicit oculis, l. si irruptione, fini. regund. P. & secundum ea quæ vidit, iubet depingi ichnographiam vel topographiam, quam praxis vocare solet, vnde figure, ou. monstree. Sunt & in aliis quaestionibus de visa probationes receptæ, vt in c. præterea, 27. de testib. c. l. iteris, 12. & c. tertio, 13. de presumt.

¶ Alia si species probationis, per monumentorum antiquorum inscriptiones, vel sculpturas, si publico iudicio vel auctoritate factæ sint: veluti si siles, Plin. meminit lib. 6. cap. 29. Græcis, vel cippi Latinis, publico decreto consecrentur, vel pilæ cum inscriptione ad perpetuam rei memoriam. His enim nomina profecerent: item & fordera, vt colligitur ex Panegyrico Iloctatis, & sepe de his meminit Demosthenes.

¶ Nec est qui nesciat, antiquitas leges Solonis aëneis ligneisque incriptas, & Romanorum in ære 12. tabulis, vt Machabæorum lib. 1. c. 8. Romani rescripterunt Indæis, in tabulis æreis, quas ad illos miserunt, vt essent memoriale pacis & societatis. Fuerunt & alia monumenta ita publice dicata, & constituta, quibus fides non est abroganda.

¶ Monumentum si dico quodcumque memoriæ retinendæ causa factum est, l. 2. §. Prator, de relig. & sum. funer. P. ¶ Reliquæ tamen sculpturæ & inscriptiones ex ruderibus vel aliis priuatorum monumentis eruta, vel transcriptæ, auctoritatem probationis non habent, l. monumentorum, eod. C. non secus, quam scripturæ priuata. Et miror quosdam istius seculi & anterioris, habitos doctos, quod nobis pleraque stultissima pro authenticis inculeent, quod ita in quibusdam monumentis & sepulcris vel tabellis, exaratum inuenierint: cum oportuisset illos prius nobis fidem facere, quod illi qui scriperint, fuerint viri docti, vel publice probati, quod ita omnes eius temporis crederent, aut facerent: & quod iam antiquo illo tempore monumenta fuissent posita fide publica. Idipsum licet conueni, de quibusdam manuscriptis prototypis, vt aiunt, quæ & a teneis cõseruata & vindicata se nuper inuenisse autumant. Ex quorum, vt aiunt fide nihil non audent iam receptum corrumpere, & vt dicunt, emendare: imo impudenter auctoris nomen immutare. Quasi vero non liceat cuique hoc modo in necem auctorum, noue se inuenisse scripta antiqua cõfingere pro arbitrio, si ea temeritas, audacia, & superbia admittatur. Et perinde ac si fieri non poterit aliquem priuatum in suo scripto libro ex nutu, aliud nomen quam auctoris scripsisse, aut corrupte pleraque descripsisse, addidisse, vel minuisse. Sed missos faciamus istos restauratores nouos cõflossores ruderum monumentorum suorum enarratores progrediamur ad certiores probationes.

¶ Per si notoria etiam tertio loco sit probatio. Alia autem illa erunt, quæ nulla tergiversatione celari possunt aut dissimulari, c. cum olem, de verbo. sign. vide gloss. in ca. manifesta, 2. qua. 1. Notoria.